XLI. évfolyam. 42. szám. 1906. október 20.

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-, OKTATÁSÜGYI ÉS TÁRSADALMI HETILAP

A MAGYAR TANITÓK OTTHONÁNAK, A TANITÓK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK ÉS A BUDAPESTI TANITÓTESTÜLETNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden szombaton.

Előfizetés: Egy évre 12 korona. Félévre 6 korona. Negyedévre 3 korona.

Kiadótulajdonos: A Magyar Tanitók Otthona Budapest, VIII. József-körút 8. szám. Ide küldendők az előfizetések.

Kiadóhivatal: Budapest, VII, Óvoda-utca 22. szám. Lapreklamációk és hirdetésre vonatkozó közlemények ide küldendők.

FELELŐS SZERKESZTŐ: **SZABÓ BUGÁTH LÁSZLÓ** Budapest, VII, Damjanich-utca 34. szám.

„Az énektanítás csődjé"-hez.

Mielőtt a fővároshoz jöttem volna, 7 évig tanítóképző-int. tanár voltam s mint ilyen, ének- és zenét tanítottam. Most újra népiskolai tanító vagyok. Természetszerű érdeklődéssel olvastam tehát Hackl úrnak közleményét, az erre következő reflexiót és Hackl úr viszonválaszát.

Mi nem döntjük el úgy sem a kérdést érdemében, akármennyit irunk is róla. Nincsenek meg azok az állapotok, melyeket föltételezni kell a népiskolai tanító egész iskolai és magán viszonylataiban, ha olyan énektanítás szükségességéről vagy hasznáról akarunk beszélni, mint aminőt Hackl úr kiván s amit velem együtt is sokan szeretnének.

A házat alulról fölfelé építik. Ezért nem helyeslek semmiféle fokozást ott, ahol ilyen fokozást a meglévő állapot állandóan feltételez. Nem kell tehát tanfolyam. Hanem igenis tessék a tanítóképzőkben segíteni a népiskolai énektanítás baján — ha lehet!

Mert ebben is kételkedek.

A tanító tulajdonképen omnibusz. Az omnibusz pedig tudvalevőleg mindenkit fölszed, épen ezért semmi különleges igényeket ki nem elégíthet.

Nincs még egy tanintézet, ahol annyiféle tárgyat, ügyességet, művészetet tanítanának, mint a tanítóképzőkben. Pedig a növendékek sem különös csodái az Úr Istennek. Ezért nem láthatott még senki működése közben olyan individiumot, aki úgy tudta volna a mathematikát, meg a nyelveket és egyéb tanokat és rajzokat, amint azt H. úr az éneknél és zenénél szeretné látni. Pedig még ekkor a tanítói működés tulajdonképeni szaktárgyairól nem is szólok. Nincs a tanítónak olyan fizetése sem, hogy lelkiismeretesen kivánni lehetne tőle a tanfolyamokra való járást. Lehet, hogy nincs igazam, de ez szent meggyőződésem.

Az volna a rendes állapot, ha minden tanítási leckét otthon kidolgozhatnánk. Jó magam csináltam is ezt mindaddig, mig családot nem alapítottam; azóta nem juthatok hozzá. A fővárosi tanító még nőtlen korában sem teheti ezt, hacsak a koplalást nem állja, vagy adósságot nem csinál.

A társadalom a tanítót szivesen látja lelkesedni, azonban annyira nem lelkesül a tanítóért, hogy annak tanács helyett kalácsot nyujtana.

Itt az énektanítás baja is.

Tessék a tanítótól kevesebbet kivánni, a munkát célszerűbben beosztani és sokkal jobban fizetni.

A mostani állapotok mellett nem lehet olyan népiskolai énektanítást várni, mint amilyent H. úr óhajt, mert legalább is ugyanazon joggal kivánhatnók azt is, hogy minden gazdaságtani ismeretet kibővítsünk, természettani alapon megokoljunk és a gyerekektől az erről való beszámolást egész praecizitással meg is kivánjuk.

Hol vagyunk ettől? Pedig ez talán Magyarországon szintén nem lenne Hekuba?

Szerettem mindenkor a muzsikát, sőt elfogult is voltam vele szemben az ő javára, de a népoktatási viszonyok realitása kényszerített arra az álláspontra, melyet most a népiskolai énektanítással szemben elfoglalok.

Nem kiálltok tüzet ott, ahol „danoltat" a tanító. Csak „danoljanak;" a fő az, hogy *jókedvvel, jót* „danoljanak." Ha valaki ennél többet tehet, ám tegye. Jól teszi.

Szükség van azonban olyan emberekre is, mint H. úr amilyen. Ártani nem árthatnak, mert lehetetlenséget kivánnak. Használnak pedig azért, mert az ő szívósságukban és az ideális állapot felé való törekvésükben van az az erő, mely előbbre vihet ezen a téren.

Mócsy László.

* * *

E lap 38—39. számában vetette fel *Hackl* N. Lajos ur az énektanfolyamok „eszméjét." A 40. számban röviden és tárgyilagosan megjegyzéseket tettem rá. A 41. számban erre részletesebben válaszol H. ur, az eszme megpendítője.

Viszonválaszom igen rövid lehetne. Egyszerűen utalhatnék most is a 40. számban megjelent dolgocskámra annak a kijelentésével, hogy ugyanazt válaszolhatom szóról-szóra H. ur második cikkére is.

De valami *kis* részlet mégis arra késztet, hogy ne érjem be ezzel az utalással. Ez a „kis" részlet pedig az,

hogy H. ur első és második felszólalásában igen *nagy* ellentét van. Idézem a saját szavait.

Az első felszólalásában (38—39. szám) ezeket mondja:

„A 8—10 hónapig tartó kurzusban legfeljebb 20—30 hallgató venne részt, akik *a tanítás alóli felmentés mellett,* naponta 4—5 órai elfoglaltság mellett bevezettetnének az énektanítás gyakorlati és művészeti ismereteibe.“ „Az énektanitási tanfolyam heti óraszáma 18—20 óra lenne.“

Természetesen én másra nem alapíthattam a következtetésemet, mint *erre* a javaslatra, mivel világos volt előttem, hogy a főváros *egy* iskolaévben 20—30 tanítónál többet csakugyan nem menthet fel 8—10 hónapra a tanítás alól. Tehát egyáltalában nem volt az kötekedés, hanem a H. ur *akkori* javaslatának a *természetes* következése, hogy *ezen a módon* száz esztendők kellenének a most élő fővárosi tanítók kiképzésére.

Azonban H. ur „a gyengébbek kedveért“ (vagyis az *én kedvemért)* a második felszólalásában megmagyarázza, hogy a tanfolyamokat ő *nem úgy* „kontemplálta“, hanem másképen. És pedig *így:*

„A főváros kerületeiben *tizével-huszával* állítanánk *több* tanfolyamot; ahol *huszan-harmincan* . . . egyenkinti operálásnak volnának alávetve.“

Megállapítható, hogy ez a második „kontemplálás“ egészen más, mint az első; (amelyet szintén szóról-szóra idéztem;) világosabb és részletesebb. És itt be kell vallanom, hogy igazán a „gyengébbek“ közé tartozom, amennyiben a legcsekélyebb prófétai tehetség sincs bennem annak a kitalálására, hogy az első kontemplálás alkalmával H. ur már a másodikra gondol, amit csak két hét mulva fog elmondani.

Dehát most már tudjuk s így maradjunk a másodiknál; abban a reményben azonban, hogy H. ur szives lesz az első javaslatából legalább valamicskét továbbra is fentartani. Azt, hogy egy-egy tanfolyam legalább 8—10 hónapig tartson, heti 18—20 órával, s hogy a tanfolyam hallgatói ez időre a tanítás alól felmentessenek.

Ennek a kivánságnak a fentartása mellett a második javaslat megvalósítása esetén a helyzet így alakul:

Ha kerületenkint *csak tizével* áliítanak tanfolyamot s mindegyik tanfolyamon *csak husz-husz* tanító vesz részt, akkor egy-egy kerületben tanfolyamot hallgat 10 × 20 = 200, s a tiz kerületben 2000 fővárosi tanító. S ezek — ha ugyan volna ennyi — 8—10 hónapra felmentetvén a tanítás alól, az ének-tanfolyamok érdekében épen egy iskolaévre csukhatjuk be a főváros összes iskoláit.

Vagy a „gyengébbek kedveért“ ismét új magyarázat következhetik, hogy *nem igy gondoltam?* Én azonban már engedelmet kérek annak a kijelentésére, hogy egy harmadik magyarázatot nem vagyok hajlandó akceptálni; mert ha nem a „gyengébbek,“ hanem a „legerősebbek“ közé tartoznám is, akkor sem volnék képes egy megírt dologból mást olvasni ki, mint ami benne van. A hozzá *gondolt* dolgok kitalálása kívül esik a nyomtatott betükkel való polemia határán.

Még egypár apróságra ki kell térnem!

Én egyáltalában nem kerestem az „önérzetes hangot.“ Ha önérzeteskedés látszott volna ki felszólalásomból, az nem lehetett más, mint a kézzelfogható igazságnak egyszerű hatása.

„Az emberek zenei képzésére vonatkozó lesujtó nézetet“ én egyáltalában nem nyilvánítottam. Egy szóval sem mondtam, hogy az az én nézetem; egyszerűen utaltam rá, hogy vannak igen sokan, akik úgy vélekednek. És *ebben* is igazam volt.

Hogy „a *létfentartó* erő egy állam életében *csak* a művészetben rejlik,“ azt olyan tiszteletreméltó *lelkesedésnek* tarthatjuk, ami előtt — mindentől eltekintve — kalapot emelhetünk. —*r.* —*s.*

Magyarország népoktatásügye az 1904. évben.

(Folytatás és vége.)

A szervezett állami elemi népiskolák fentartásához a községek vagy más testületek által az 5%-os iskolai pótadón felül biztositott hozzájárulások összege 43.685 koronát tesz ki.

Az 1904. év folyamán szerveztetett az egyes országrészek szerint:

a) A *Duna bal partján:* Bars vármegyében 2 iskola, 4 tanítói állással; Esztergom vármegyében 1 iskola, 3 állással; Liptó vármegyében 2 iskola, 4 állással; Nógrád vármegyében 2 iskola, 8 állással; Nyitra vármegyében 8 iskola, 12 állással; Pozsony vármegyében 5 iskola, 17 állással és Trencsén vármegyében 2 iskola, 3 állással. *Összesen 22 iskola, 51 tanítói állással;*

b) *a Duna jobb partján:* Fejér vármegyében 2 iskola, 5 tanítói állással; Győr vármegyében 2 iskola, 5 állással; Moson vármegyében 1 iskola, 1 állással és Somogy vármegyében 1 iskola, 2 állással. *Összesen 6 iskola, 13 tanítói állással;*

c) *a Duna-Tisza közén:* Bács-Bodrog vármegyében 1 iskola, 3 állással; Heves vármegyében 2 iskola, 4 állással és Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében 15 iskola, 62 állással. *Összesen 18 iskola, 69 tanítói állással;*

d) *a Tisza jobb partján:* Abauj-Torna vármegyében 3 iskola, 3 állással; Bereg vármegyében 5 iskola 5 állással; Gömör és Kis-Hont vármegyében 1 iskola, 3 állással; Sáros vármegyében 6 iskola, 13 állással; Szepes vármegyében 4 iskola, 10 állással; Ung vármegyében 1 iskola, 1 állással és Zemplén vármegyében 2 iskola, 3 állással. *Összesen 22 iskola, 38 tanítói állással;*

e) *a Tisza bal partján:* Bihar vármegyében 1 iskola, 1 állással; Hajdu vármegyében 1 iskola, 3 állással; Mármaros vármegyében 4 iskola, 5 állással; Szabolcs vármegyében 1 iskola, 2 állással; Szatmár vármegyében 24 iskola, 43 állással; Szilágy vármegyében 1 iskola, 1 állással és Ugocsa vármegyében 1 iskola, 1 állással. *Összesen 33 iskola, 66 tanítói állással;*

f) *a Tisza-Maros szögén:* Arad vármegyében 4 iskola, 6 állással; Csanád vármegyében 1 iskola, 2 állással Krassó-Szörény vármegyében 1 iskola, 2 állással; Temes vármegyében 9 iskola 14 állással és Torontál vármegyében 3 iskola, 5 állással. *Összesen 18 iskola, 29 tanítói állással;*

g) *a Királyhágón túli részeken:* Alsó-Fehér vármegyében 5 iskola, 7 állással; Csik vármegyében 2 iskola, 5 állással; Háromszék vármegyében 3 iskola, 5 állással; Hunyad vármegyében 1 iskola, 1 állással; Kis-Küküllő

vármegyében 3 iskola, 5 állással; Kolozs vármegyében 4 iskola, 5 állással; Maros-Torda vármegyében 2 iskola, 4 állással; Torda-Aranyos vármegyében 2 iskola, 4 állással és Udvarhely vármegyében 2 iskola, 4 állással. *Összesen 24 iskola, 40 állással.*

Az egész országban van ez idő szerint, beleszámítva a most említett szervezéseket, 2.337 állami elemi népiskola, melyek országrészek szerint a következőképen oszolnak meg: *a)* a Duna bal partján van 286, *b)* a Duna jobb partján (ide számítva Fiumét is) 189, *c)* a Duna-Tisza közén 254, *d)* a Tisza jobb partján 375, *e)* a Tisza bal partján 275, *f)* a Tisza-Maros szögén 360, *g)* végül a királyhágóntúli vármegyékben 598 állami elemi népiskola.

Mindezen elősorolt adatokból megállapítható, hogy a közoktatásügyi kormány, a népoktatási és nemzeti szempontból arra utalt községekben már is jelentékeny számú állami elemi népiskolát szervezett, mindazonáltal a vezetésem alatt álló miniszteriumba ez idő szerint is rendkivüli nagy számban beérkező kérvényekből, melyek a népoktatásügy rendezésére állami népiskolát kérnek, nemkülömben a közigazgatási bizottságoknak a miniszterelnök úrhoz intézett s onnét a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz áttett félévi jelentéseiből, végül a kir. tanfelügyelők iskolalátogatásra vonatkozó jelentéseiből tisztán kitünik az a helyzet, hogy a népoktatási szükséglet még igen sok községben felülmulja a községeknek mindenféle kötelezettségek által teljesen kimerített teherviselési képességét és így a népoktatásnak törvényszerű rendezése az ilyen községekben csak egyedül az állam közbejöttével lehetséges.

Az 1868. évi XXXVIII. t.-c. 80. §-a tehát további állami iskola szervezések kötelezettségét rója a közoktatási kormányra.

Mentül tervszerübben hajtattak azonban végre az eddigi állami iskolai szervezések, annál inkább szükséges hogy akkor, midőn a legkiáltóbb bajok az eddigi szervezésekkel orvosoltaknak látszanak, a további szervezések a legnagyobb körültekintéssel megállapítandó programm szerint hajtassanak végre.

Ezt a körültekintő gondosságot egyfelől az államkincstár érdeke parancsolja, mely máris jelentékeny összeget áldoz a népoktatás fejlesztésére, másfelől szükségessé teszi az a körülmény, hogy az egész országban felmerülő nagy szükséglettel szemben, az iskolák szervezésére az állam nagy feladatai mellett évről-évre csak korlátolt hitelre lehet számítani.

Hogy tehát a további teendőkre nézve a helyes irányt megjelölhessük és a most fenforgó szükségletről, annak mértékéről, végül a teendők sorrendjéről kellően tájékozva legyünk s ekkép a várható hitelt a fokozatos fejlesztés követelményeihez képest helyesen beoszthassuk; hivatali előd öm az 1904. év őszén felszólította a m. kir. központi statisztikai hivatalt, hogy egyfelől a kir. tanfelügyelőktől gyüjtött s a hivatal rendelkezésére bocsátott adatokból, másfelől az ország összes közművelődési állapotát egészben és részletesen feltüntető statisztikai adatok birtokában készítse el azon községek pontos kimutatását, a melyekben a népoktatási törvény rendelkezéséhez képest iskolafentartásra kötelezett községek és iskolafentartásra jogosított hitfelekezetek iskolafentartásra és szervezésre igénybe vehető erejével a népoktatást rendezni nem lehetséges, vagy legalább nem várható a rendezés oly arányban, amely a népoktatáshoz füződő nemzeti követelményeket kielégíti.

Ezen adatok alapján lehet aztán az ország további állami iskolai szükségletét egész világosan megállapíthatni.

Az állami elemi népiskolák meg nem felelő helyiségeinek újjáépítésére az 1900. évi XXXIV. t.-c. által a közoktatási kormány rendelkezésére bocsátott 5 milliós hitel negyedik részletének felhasználása és az 1905. évi ötödik részletre előirányzott építkezési munkálatok előkészítése megtörtént.

Az érintett beruházási hitel terhére az 1904. évben foganatosított nagyobb építkezések a következők: stubnyafürdői állami iskola: 15·800 kor. költséggel, magyarsülyei 16.552 kor., verbóci állami elemi iskola 20.350 kor, antalóci állami elemi iskola 22.801 kor., mezőlivádiai 23.992 kor., a székesfőváros környékén Monoron 18.000 kor., Szigetujfaluban 21.600 kor., Taksonyban 25.000 kor. költséggel. Felépült továbbá: Felvincen 44 086 kor., Turzófalván 60.000 kor., Diósadon 24.003 kor., Verespatakon 68.572 kor. és Liptószentmiklóson 203.000 kor. költséggel, az utóbbi épület költségeiből azonban, minthogy kisdedóvoda, elemi népiskola és polgári iskola is épült, 118.000 kor. a polgári iskolák rovatát, 21.000 korona a kisdedóvodákét és csak 64.000 korona terhelte az 5 milliós hitelt.

Az újonnan szervezett állami elemi iskolák építésére felvett 300.000 koronás hitel terhére épültek a Zemplén vármegyében szervezett 22 állami elemi iskola számára szükséges épületek közel 200.000 korona erejéig, azonkivül számos egyéb épület olyan helyen, ahol az állami iskolákat csakis tisztán államköltségen, tehát a kincstár terhére foganatosított iskolai építkezés mellett lehetett és kellett szervezni.

Az ország keleti részén a predeáli állami elemi iskolával kapcsolatban az 1903/4. iskolai évre szerveztetett 30 gyermek részére internátus, a legegyszerübb igényeknek megfelelő ellátással. Minthogy az internátus, mely az 1904. évi február hó 1-én nyilott meg, ezen csonka tanévben is teljességgel igazolta a hozzá füzött várakozásokat, egyfelől ennek kibővítése vált szükségessé, másrészről tervbe vétetett több ily internátus létesítése is, melyek főleg az alföldön abból a célból volnának áldásosak, mert a szétszórt tanyákon lakó gazdák tanköteles gyermekeinek törvényszerű iskolázása ily internátusok szervezésével valóra volna váltható.

Ily internátusok létesítése természetszerüleg az érdekeltek anyagi hozzájárulásával volna csak biztosítandó.

A tanítói közszellem megerősödésének újabb bizonyítéka és egyúttal az összhangzatos működés eredménye az a figyelemre méltó társadalmi és emberbaráti intézet, amelyet a Délmagyarországi Tanítóegyesület alkotott a temesvári tanítói internátus felállításával, mely a tanítók gyermekeinek továbbképzésére adja meg a módot.

Ezen internátus az 1904. év őszén nyittatott meg; ez idő szerint tisztán a megnevezett egyesület tartja fenn. A temesvári tanítói internátus 100 tanulót befogadó háztartással rendelkezik.

Ugyanezen alapon, a Trencsén vármegyei általános tanítóegyesület is tervez Trencsén városában internátust: ez az intézmény azonban még a kezdet nehézségeivel küzd.

A magyar nyelv sikeres tanítása körül kitünt tanítók között az 1904. évben is kiosztattak a szokásos jutalmazások. Egyenkint 100—100 korona jutalmat kapott 46 állami, 4 községi iskolai, 26 róm. kath., 6 gör. kath., 3 gör. kel. szerb., 2 gör. kel. oláh, 2 ev. ref., 7 ág. h. ev., 3 izraelita hitfelekezeti és 1 magán elemi iskolai tanító.

A gazdasági ismétlőiskolák, melyeknek jövő fejlődését az fogja biztosítani, hogy a gazdasági ismétlőiskola szervezése törvényes kötelességévé fog tétetni a községeknek, az 1904. év folyamán is figyelemre méltó fejlődést mutattak. Az intézetek száma az 1904. évben 2.116-ra emelkedett, nem számítva ide az önálló szaktanítós gazdasági

ismétlőiskolákat, melyeknek száma ezen év folyamán 12-vel szaporodott, úgy, hogy ma már 48 ilyen külön szaktanítóval biró gazdasági ismétlőiskola működik. Az 1904. év folyamán Mosonyban, Leibicben (Szepes vármegyében), Tardoskedden (Nyitra vármegyében), Debrecenben, Belényesen, Jászladányban, Szabadszálláson, Kolozson, Kisteleken, Horgoson, Várin és Mindszenten szerveztettek külön szaktanítós gazdasági ismétlőiskolák. Elég itt csak arra hivatkoznom, hogy a felsorolt községek közül az első nyolc a gazdasági ismétlő iskola céljaira 20—20 hold földet és a dologi szükségleteket biztosította, ami a községeknek a valódi kulturális szükségletek iránt való hazafias áldozatkészségéről tesz kézzel fogható bizonyságot. A gazdasági ismétlőiskolai szaktanítók szakképzése az 1904. évben szintén előrehaladt egyfelől az által, hogy a földmivelésügyi miniszter úr ismét 12 tanítót vett fel a földmíves-iskolákba két éves tanfolyamra, egyenkint évi 800 kor. ösztöndíj mellett, oly célból, hogy a külön szaktanítós gazdasági ismétlő iskolák részére kiképeztessenek, másfelől az által, hogy az 1904. évi nyári nagy szünidő alatt hét földmíves-iskolában tartott négy hetes gazdasági tanfolyamot 140 néptanító részére.

Ezen tanfolyamokról említésre méltó az, hogy a pápai földmíves-iskolában az 1904. évben 6 tanítónő is részt vett, mind oly tanítónők, akik külön szaktanítós gazdasági ismétlő iskoláknál a leányok gazdasági és háztartási oktatására alkalmazásban állanak.

A tanfolyam tananyag-beosztása ez évben annyival bővült, hogy abba a faiskolák kezelésének behatóbb tanítása felvétetett. Szükség volt erre főleg azért, mert a gazdasági ismétlő iskolák jelentékeny részénél a községi faiskolák szolgálnak egyúttal az ismétlő-oktatáshoz is gyakorlóterül.

Az 1904. évi I. t. c. végrehajtása tárgyában kiadott Utasítás 7. §-a az állami elemi népiskolai tanítók és tanítónők fizetésrendezése céljából kiutalandó személyi pótlékokat akkép állapította meg, hogy a 10 évnél rövidebb szolgálatuak 200 kor., 10—15 évi szolgálatuak 300 kor., a 15 évnél hosszabb szolgálatuak 400 kor. személyi pótlékot kaptak, úgy, hogy az 5 évnél rövidebb szolgálattal birók fizetése és személyi pótléka együtt 1.000 koronát, az 5 évnél hosszabb, de 10 évnél rövidebb szolgálatuak fizetése és személyi pótléka évi 1.400 koronát meg nem haladhat. Ezen rendelkezések alapján az állami tanítók részére kerek összegben 1,100.000 koronányi személyi pótlék folyósíttatott.

Az érintett rendelet 8. §-a szerint rendeztetett az állami kisdedóvónők fizetése is: a 10 évnél rövidebb szolgálattal rendelkezők 100 korona, a 10 évnél hosszabb szolgálatuak 200 korona személyi pótlékban részesültek. E célra 50.000 korona volt szükséges.

Az állami tanítók és óvónők lakpénze ma már sok helyen nem felelt meg a változott viszonyoknak, és éppenséggel nem volt elégséges arra, hogy a tanítók lakbérükből őket megillető lakásokat béreljenek. Ez okból a pénzügyminiszter úrral egyetértőleg hivatali elődöm akkép rendezte az állami kisdedóvónők és állami elemi tanítók lakbérét, hogy oly helyeken, melyek katonai lakbérosztályba be vannak sorozva, az állami tisztviselőket a XI. fizetési fokozat szerint megillető lakbért állapította meg az óvónők és tanítónők részére, és e cimen az óvónők részére 6000 kor., az elemi iskolai tanitók, tanítónők részére 80 000 koronát folyósított az 1905. évi január hó 1-től kezdve.

Ezen rendezések összesen 1,236 000 koronával emelték az óvónői és tanítói személyi járandóságok összegét.

Itt kell még megemlítenem azt, hogy az 1893. évi XXVI. t.-c. végrehajtása az 1904. tanévben is folytattatott; ezen évben összesen 3,515.740 korona utalványoztatott ki tanítói fizetéskiegészítések és évötödös korpótlékok cimén.

Hogy ezen fizetéskiegészítés és korpótlék-államsegélyek miképen oszoltak meg az egyes iskolafentartók szerint, azt az alábbi táblázat tünteti fel.

Az iskolák, illetve tanítók jellege	Az iskolák	A tanítók	Fizetéskiegészítést élvez				Összesen		
			600 koronáig		800 koronáig				
	összes száma		tanító	korona összegben	tanító	korona összegben	tanító	Az összes tanítók %	korona összegben
Községiek	1.352	4.280	3	1.000	408	174.989	411	9·64	175.989
Római katholikus	5.208	9.131	20	3.419	2.569	907.087	2.589	29·66	910.506
Görög katholikus	1.987	2.143	234	66.279	816	299.955	1.050	49·00	366.234
Görög keleti	1.731	2.260	139	36.507	27	9.018	166	7·35	45.525
Ágostai hitv. evang.	1.333	2.162	3	793	387	120.725	390	18·04	121.518
Evang. református	1.851	2.943	9	2.630	977	377.434	986	33·50	380.064
Unitárius	36	47	1	254	34	15.850	35	74·47	16.104
Izraelita	461	921		—	96	28.100	96	10·42	28.100
Összesen	**13.959**	**23.887**	**409**	**110.882**	**5.314**	**1,933.158**	**5.723**	**23·96**	**2,044.040**

Az iskolák, illetve tanítók jellege	Első évötödös korpótlékot élvez		Második évötödös korpótlékot élvez		Összesen évötödös korpótlékot élvez		Államsegélyt élvez összesen	
	tanító	korona összegben	tanító	korona összegben	tanító	korona összegben	tanító	korona összegben
Községiek	274	27.400	539	107.800	813	135.200	1.224	311.189
Római katholikus	1.386	138.600	2.309	461.800	3.695	600.400	6.284	1,510.906
Görög katholikus	431	43.100	513	102.600	944	145.700	1.994	511.934
Görög keleti	169	16.900	86	17.200	255	34.100	421	79.625
Ágostai hitv. evang.	264	26.400	644	128.800	908	155.200	1.298	276.718
Evang. református	529	52.900	1.358	271.600	1.887	324.500	2.873	704.564
Unitárius	10	1.000	16	3.200	26	4.200	61	20.394
Izraelita	164	16.400	280	56.000	444	72.400	540	100.500
Összesen	**3.227**	**322.700**	**5.745**	**1,149.000**	**8.972**	**1,471.700**	**14.695**	**3,515.740**

Irodalom.

Nyelvtani példatár.

II - IV. oszt. számára Irták *Hunyady B., Tóth K.* (egri), *Vargha László.*

Csak most, utólag teheti a tanítóság, amikor az új tankönyveket kezébe kapja, hogy itt-ott véleményének — amely legtöbbször nem találkozik a birálók véleményével — kifejezést adjon.

A modern anyanyelvi oktatás elvetette a nyűgös gramatizáló rendszert s mégis azok, akik ellene leginkább küzdenek, e hibába esnek.

A modern nyelvi oktatás rendszerét, a rendszerben való ügyes és célravezető eljárást sikerült Hunyady Béla és társainak „Nyelvtani példatáruk"-ban teljes egészében kifejezésre juttatni

A szerzők — dicséretükre legyen — teljesen szakítottak a gramatizálás rendszerével, ehelyett a gyakorlati irányt, a helyesirást és fogalmazást domborítják ki könyvükben.

A példatár, hogy e kidomborítás mennél szembeötlő legyen, elhagyja az eddig divó rendszert, a szabályok, definiciók szövegét, magát a gyermeket utalja a nyelvi szabály önkéntelen megalkotására.

Biztosan merem mondani, hogy a rendszerben való haladás, a példáknak igen ügyes összeállítása folytán sikerül is bármely tanítónak már csak azért is, mert a tankönyvek eme sorozatán oly rendszer vezet végig, mely talán az első tekintetre rendszertelenségnek tünik fel, de alaposabb betekintés után a gyermekpsychologiájának menetét adja.

Már pedig ez a tankönyvek egyike legfontosabb kelléke, hogy a gyermek természetszerű (spontán) logikáját kövesse.

Ez sikerült Hunyadyéknak s már ez magában oly jó oldala a könyvnek, hogy méltán megérdemli, hogy a gyermekek kezébe adjuk.

A gyermek spontán megnyilatkozó logikája lévén a rendszer, melyben a könyvet a szerzők megirták, — s nem gyártották, mint a legtöbb tankönyv készül — természetesen a gyermeknek az új ismeretek átnyujtásában is érvényesül a másik fontos kérdés, a fokozatosság.

A II. osztály alapismereteit, illetve azok közlését a helyesirásra alapozza, amely szilárd alapon a III. osztályban a szótan alaktani részét építi fel.

Mind a két könyvecskében a példák sokaságát adja, de a sokaság mellett mindig valódi gyöngyszemeket talál s azokat nyújtja.

E fokon a hétköznapi élet, a II. és III. o. anyagából az egyes tantárgyakból oly gyakorlati példákat keres a fogalmazás céljaira, amelyeket az eddigi könyvekben hiába keresünk, de amelyek szükségét nagyon éreztük. Pl. a 11., 12., 13. stb. gyakorlatok, amelyek mind bővítik az ismeretkört, de egyuttal a helyes logikára vezetnek át a spontán megnyilatkozó logikából.

Több, mint felerésze a II. és III. o. könyvnek a szótan.

Helyesen fogták fel a szerzők a dolgot. A szótan, amelyet oly észrevétlen módon ültet át a mondattanba mintegy előiskolája az utóbbinak. Eddig a mondattan volt a szerep betöltésére hivatva.

A szótannak száraz elméletét igen szépen öltözteti fel a fogalmazás köntösével, miáltal a száraz elméletet kedves, kellemes csevegéssé változtatja.

A III. osztályban a II. o.-nak anyagát ismétli át, mindenütt fokozatosan kibővíti azt s most már az egyes nyelvi fogalmakat meg is nevezi, miáltal az annyira követett rendszert is megalkotja.

Itt csucsosodik ki a könyvek karaktere, amely a fogalmazványok anyagának helyes megválasztásában, feldolgozásában, a példák sokaságában, azok begyakorlásában nyilvánul.

A IV. osztály könyve a II. és III. osztály anyagának betetőzése. A nyelvtani (alaktani) részek tárgyalásánál, tervszerűen, rendszeresen és gyakorlati értéküknek megfelelőleg teljes mértékben kihasználva, beleillesztették a gyakorlati nyelvtudás keretébe. (Helyesírás, fogalmazás.) Nemcsak száraz nyelvtani példákon lovagolnak, mint eddigi könyvünk, hanem az összes ismeretkörökből veszik a fogalmazás példáit. A közéleti fogalmazványokat nem tekinti felhasználhatlan anyagnak, sőt már ezen osztályba be viszi.

Az V. és VI. osztály anyagában befejezi teljesen a rendszeres ismereteket, összefoglal, bővít és mélyít.

A közélet fogalmazványai mellett alkalmat nyújt a könyv a szemléletre is, amelyet a gyakorlati életben a tanuló felhasznál.

A legszebb festményen, a legszebb női arcon is vannak hibák s szeplők.

A könyvben is fordulnak elő ilyenek, amelyek ugyan értékéből keveset vagy mitsem vonnak le.

Ez már egyéni felfogás. Részemről a bélyegfokozatok táblázatát közöltem volna, nem hagytam volna ki a váltót sem az ügyiratok közül. A szemléltetést folytattam volna, nem fejeztem volna be a szállító levélnél. A postai tarifát nem tartottam volna feleslegesnek. Nemkülönben a sürgöny fogalmazását, rövid, határozott mondatok alakjában.

A nyelvi gyakorló könyvnek teljesen mentnek kellene lenni a sajtóhibáktól, ezek is tarkítják itt-ott.

Ezek után azonban mégis azt merem mondani, hogy a könyvek jók, nemcsak a maga megszokott formájában mondott „jó"-nak mondom, hanem értelmezem ezt úgy, hogy a rendszer, a feldolgozás a cél elérésére azon legjobb út, amelyet addig nélkülöztünk, melyet kerestünk.

Nem nagyítok! Próbálják meg kartársaim, nézzék át, forgassák lapjait, ha osztályukba bármely oknál fogva be nem is vezethetik, oly könyv birtokába jutnak, amely mindig megér annyit, mint bármelyik más, — ha ugyan nem többet.

Bpest. *R. O.*

Az atlaszok ügye.

— Válaszül is. —

A Népnevelők Lapja múlt heti számában két cikk is jelent meg, amelyeknek éle személyem ellen fordult. Mivel én személyeket nem támadtam, nem emlegettem senkit a szerzőn kivül, akit, munkájáról szólván, lehetetlen volt — névleg — nem említeni, nem kellene válaszolnom se. Hanem én az ügy érdekében felveszem a tollat és a két cikkre egyszerre válaszolok, annyival inkább, mert ugyanazon tenorban van mind a kettő. (Ezért az egyik bizvást el is maradhatott volna.)

Én sehol se igértem, hogy mikor fogom a többi atlaszt tollamra venni, csak annyit említettem cikkecském végén, hogy *esetleg* más alkalommal. Az Agotai-Kogutowitz-féle Térképfüzetekről különben is írt más a Népnevelők Lapja (két számban is) és a Néptanítók Lapjában (IX. 20.) Persze elismerőleg, ahogyan a munka (szerintem is) megérdemli.

A két cikk hangja, imitt-amott szava is, nyilvánvalóvá teszi, hogy az én irásom nem elég súlyos. Hát én soha se követeltem, hogy szavam szentirásul vétessék ilyen ügyekben, birálatoknál, hanem hogy azért nem irtam rosszúl, sőt alaposan, tárgyilagosan, meggyőződhetik mindenki, ha a *Földrajzi Közlemények* XXXIV. kötetének VII. füzetét (minap jelent meg) végig lapozza. Ennek

292. stb. lapjain *Dr. Cholnoky Jenő,* kolozsvári tudom. egyetemi tanár tollából jelent meg az általam is ismertetett Atlasz birálata.

Ebből a kritikából idézem ezt a pár sort: „Kozma nem tehet róla, hogy nincs művészi értéke . . . nem tehet róla, hogy nem tud rajzolni s ennek következtében a legrettenetesebb rajzokról is elhiszi, hogy azok a mostani szecessziós korban *szépek* . . . nem tehet róla, hogy a *Mosinger*-féle *műintézet* nem tud műintézethez méltó képeket előállítani . . . De azt már képtelenek vagyunk megérteni, hogy az Atlasz hivatalos birálói . . . hogy tudtak olyan magasztaló véleményeket adni . . . Igazán nem tudom, miért nem válogatják meg jobban a birálókat a hatóságok? Nem tudom, kik adták az atlaszokról ezeket a hangzatos birálatokat, de nem is nézek utána, maradjon ez előttem örökre rejtély. Kénytelen az ember kifakadni amikor ezeket a birálatokat olvassa.“ . . . (Ezek után két oldalon hibákat sorol fel, majd igy folytatja):

„Hátha majd még a tanító kezd róla magyarázgatni, akkor világlik csak igazán ki, hogy milyen hevenyészett, izléstelenül és gondatlanúl összeállított képes atlasz ez! . . . A legtöbb vád azonban a birálókat érheti, akik magasztaló sorokat adtak erről a munkáról. Az apró hibák felfedezése kötelességük lett volna, a képek izléstelen kiállítását pedig keményen meg kellett volna szólniok. *Magam semmi esetre sem ajánlottam volna elfogadásra,* mert nagy hibának tartom a gyermek kedvét a földrajztól érthetetlen, hibás és izléstelen képekkel elvenni“

Ezeket nem én, hanem Dr. Cholnoky Jenő mondja, aki (mint láttatik) teljesen igazat ad nekem. Hát nem jogosan mondhattam én, a szegény kis jelentéktelen köztanító, hogy óvakodni fogok abból az atlaszból tanítani, amikor országos tekintéjy is igy nyilatkozik arról, holott nem is látta az én iráskámat

Abból, hogy Dr. Cholnoky cikke csak a második kötetről szól, azt kezdem hinni, hogy az első részt tán nem is ismeri. Hát még ehhez mit szólt volna?! Különben örülök, hogy csekélyke tudásom révén alkotott itéletem olyan társra akadt, mint Dr. Cholnoky.

Az Ágotai-Kogutowitz-féle Térképfüzeteket megvédeni nem érzem magam jogosítottnak. Nem irtam róluk. Hanem az az egy minden elfogulatlanul itélő előtt világos, hogy a térképolvasás alapfogalmai ellen vét, aki azt állítja, hogy az iskolaterem képe és alaprajza nem összetartozó dolgok A tanterem alaprajzát a bemutatott képről kell készíteni, mert hiszen minden térképismeret azon alapszik, hogy a tanulók a *bemutatott* tárgyak alaprajzát megérteni és megrajzolni tudják.

A cikkezők, úgy veszem észre, azért írnak annyit a kis hibákról, mert a fődolgokról nem akarnak szólni. Miért hallgatnak *a* térképeknek kritikán aluli kiállításáról? Viccel nem lehet Budapest és környéke rettenetes térképe fölött elsiklani. Amint a Vár és Tabán helyére valami érthetetlen zagyvalékot rajzoltak, épúgy lehetett volna helyes helyszinrajzot is adni. A négyszer megtört Duna stb. tényleg meg van és tényleg szégyene a térképészetnek.

Mily rettenetesen sánta lábon jár az az állítás, hogy az approbálás Apponyi Albert gróf hazafias vezetése, stb. teljesen megnyugtat, hogy a Kozma Atlaszok magyar gyártmányok. A miniszter úr úgy kerül ebbe a dologba, mint Pilátus a krédóba. Referense (valószinűleg) hitelt adott az atlaszokra nyomott betűknek: *Mosinger R. Budapest*; ez valótlan állítás, amellyel a birálók és hatóságok félrevezettettek. Ilyen nevű *műintézet* csak Zágrábban van. A II. kötet végéhez csatolt Budapest látóképe című és *Fénynyomat Mosinger R. műintézetéből Budapest* aláírású kép megtekinthető ugyan Budapesten, a Dorottya-utca 4. sz. alatt levő papirkereskedés kirakatában, csakhogy ott címe: *Budapest látóképe. Panorama von Budapest.* Aláírása: *Fénynyomat Mosinger R. műintézetéből* ***Zágráb.***

Ha az atlaszokon rajta lett volna a készítés meg nyomás igazi helye, a birálók bizonyosan jobban szemügyre veszik a munkát. Most, amikor ez a tény *utólagosan* lett ismeretes, azt hiszem, minden igaz magyar érzésű tanító óvakodni fog horvát születésű taneszközt használtatni, nem fogja a magyar földrajzi intézet kiadványát alaptalan gáncsoskodással lekicsinyelni, mellőzni.

Gondoljuk el: milyen szolgálatokat tett a mi térképészeti intézetünk az iskolának, a magyarságnak, a magyar hazának. Azelőtt külföldre kellett menni térképért, mert itthon nem készült De most?! Bűn. — (Bocsánat a kitéréért!)

A helyneveket nem a helyesirási szabály szerint *kell,* hanem az 1898 évi IV. trcikk alapján összeállított és megállapitott *törzskönyv alapján szabad csak* irni.

(Közbevetőleg legyen mondva, a neheztelt Kecskehegyi stb. sajtóhibára vonatkozólag küldtem be helyreigazítást, de a lap nem hozta). — (Igaz. — Szerk.)

Kozma napkeltekor szemlélteti a világtájakat?! A fölkelő nap szemléltetésére alig lehet módunk, mert a tanulókkal a hajnali órákban még nyáron is bajosan rendelkezhetünk és rendezhetünk kirándulást a szabadba, pedig ezt a kirándulást, ha a *keleti irányt ez alapon pontosan akarjuk megállapitani,* március 21-én vagy szeptember 23-án kellene megtenni, mert csak e napon láthatjuk a napot igazán keleten fölkelni és pedig csakis a városon kívül, a szabadban. Szűk utcákban, épületek között lehetetlenség.

Kérdem: ha egy és ugyanazon város egyes részeiről különféle méretű rajzot lát a gyerek: hogyan fogja a helyes arányt, a kerületeknek nagyság szerint való viszonyát egymáshoz megtanulni, vagy csak elképzelni is?!

Köszönettel veszem, ha egy levelezőlapon értesít Szabó ur, hol beszélek én *Ferencvárosi Gyermekmenhelyről*? A Ferencvárosban a *Barakkórház* szünt meg

Elismerem, tollam gyengécske, hanem hogy személyeket nem szurkálok vele, az bizonyos. Én Atlaszról irtam, nem személyről. Elvárhattam volna, hogy csak cikkecskémmel foglalkozzék, aki *választ* ir és ne csekélységemmel, se a másik általam nem is említett, — bár szerintem is jobb — atlasszal. Ilyesminek tárgyilagos *válaszban* — gondolom, helye nincs.

Sch. ur igen helyesen jegyzi meg, hogy aki keres, talál. — Igaz! — Keressünk, találjunk és adjuk közre, de személyes ízű élcek, csipkedések, lekicsinyelések nélkül. *Igy* rossz vért szül a dolog, holott az amúgy sem igen erős kartársi szeretetet inkább istápolnunk kellene, — amúgy pedig a köznek teszünk szolgálatot. Es úgy gondolom, *ez* a cél?! . . .

Aki pedig az általam tárgyalt atlaszokról bővebben óhajt olvasni, vegye kezébe *Az Ujuság* 1906. szeptember 14, 15, 16-iki számait, amelyekből világosan kitünik, hogy én nem a levegőbe beszéltem. Ezt mondja többek között: „ennél az új képes földrajzi atlasznál gyarlóbb és primitivebb iskolai könyv nem került a magyar iskolásgyermek kezébe ötven esztendő óta,“ „a kartográfia gyermekkorára emlékeztető . . . együgyü, régi kalendáriumokba illő szines ábrázolatok . . . stb.“

Lehetne még sokat irni, hanem így is túl hosszúra nyúlt *cikkecském,* azért a Szerkesztő urnak megköszönöm, hogy pár sor irásomat közölté. Sch. és Sz. urakat kartársi szeretettel üdvözölve, azzal zárom (végképen) az ügyet: Béke velünk!

Horváth E. János.

Tisztelt Szerkesztő Ur!

Becses lapja f. hó 13-iki, 41. számában két fővárosi tanító párhuzamot von Kozma Képes Atlasza és a kiadásunkban megjelent Agotai-Kogutowitz Térképfüzetek között, jól kimulatván magukat ennek keretében, a mi rovásunkra.

Az ily élcek nem kerülnek sokba, csak az a bökkenő, hogy erre mifelénk senki se nevet rajtuk, legfeljebb a „zágrábiak"

Kartografiai dolgokban senki sem csalhatatlan s mi sem akarjuk magunkat kivonni a jogosult birálat alul, amit az is bizonyít, hogy a Térképfüzeteknek most sajtó alatt levő új kiadásán már számos javítást és pótlást eszközöltünk, amelyeket fővárosi tanítók ajánlottak.

Egyébként azonban könnyen elviselhetjük a birálók nemtetszését, mert a térképfüzetek jelentékeny készletét rövid 3 hét alatt teljesen elkapkodták, miután úgyszólván az összes fővárosi iskolák mellettünk foglaltak állást — 3 - 4 iskola kivételével — most már tehát semmiféle birálgatás sem árthat.

De minthogy a cikkekben néhány homályos célzás is foglaltatik, amelyek félremagyarázásokra adhatnak okot, ezennel konstatálnunk kell, hogy intézetünk az ország egyetlen szakintézete, mely tudományos vezetés alatt 40 szakképzett munkással dolgozik. Mi nemcsak a miniszterium szerződés szerinti ellenőrzése alatt állunk, de felhatalmazzuk a két biráló urat is arra, hogy intézetünket bármikor megtekinthessék s személyesen meggyőződhessenek, hogy állandóan 40 tagból álló személyzetet foglalkoztatunk s mindent itt Budapesten állítunk elő, amit különben a Magyar Védőegyesületnek intézetünk beható megtekintése alapján f évi szeptember 28-án, 1846. sz. alatt kelt hivatalos nyilatkozata is bizonyít. Ezenkivül még az Iparvédelem czímű lap f. hó 15-iki, 16. számára hivatkozunk, melynek 11-ik oldalán a szóban forgó atlaszok származási helye ipari szempontból is teljesen tisztáztatik.

Budapest, 1906. október 16-án.

Magyar földrajzi intézet részvénytársaság.

Udvarhelyvármegye a tanítókért.

A tanítóság évek óta huzódó, s már valóban tarthatatlan anyagi helyzetének sürgős javítása, s a népoktatásnak az egész vonalon vató rendezése iránt, mint ezt Udvarhelyvármegye példája mutatja, maga a nép kezd mélyen érdeklődni, s ebbeli kivánságának a leghatározottabb formában az ügy iránti nagy jóakarattal ad kifejezést.

Udvarhelyvármegye Törvényhatósági Bizottsága ugyanis f. hó 11-én *Ugron* Ákos főispán elnöklete alatt tartott rendes közgyülésében, a vármegyei tanítók kérése alapján, Péterffy Lőrinc, Ugron Zoltán, Dr. Lukácsffy István, Soó Gáspár, Dr. Kovácsy Albert orszgy. képviselő, Deák Miklós, Koncz Ármin melegen pártoló hozzászólása után egy szó ellenvetés nélkül, egyhangulag hozott határozattal kimondotta, hogy *a népoktatásügy fáradhatatlan munkásainak, — tekintet nélkül az iskola jellegére —, az egyenlő képesítésü tisztviselők javadalmazásával azonos fizetés megadása, tanítóképzésnek és az iskolafenntartói kötelezettségnek állami kezelésbe vétele, továbbá a kántortanítók tanítói fizetésének megállapításánál, a kántori javadalom figyelmen kivül hagyása tárgyában, felir az országgyüléshez.*

Udvarhelyvármegye törvényhatósága, e határozatával oly meleg elismerését nyilvánította a tanítóság iránt, mely teljes reménységgel és munkakedvvel tölti el a vármegye tanítói karának lelkét.

Igen óhajtandó volna, hogy minel több vármegye kövesse Udvarhelyvármegye példáját, mert a nép javát közvetlenül munkáló tanítóság megélhetése, még a régebbi viszonyok között is elviselhetetlen volt, a mostani körülmények között pedig valósággal tarthatatlan.

A Budapesti (budai) Tanítóegyesület

kebelében létesitett

árvaalap szabályzata.

I. *Az alap czíme:*

A Budapesti (budai) Tanítóegyesület árvaalapja."

II. *Létesítése.*

A Budapesti (budai) Tanítóegyesület árvaalapja az egyesületnek 1906. április hó 7-iki és folytatólagosan az 1906. június hó 7-iki közgyülésén hozott határozatok alapján létesült.

III. *Célja.*

A Budapesti (budai) Tanítóegyesület árvaalapjának célja elhúnyt egyesületi tagok árváinak tanulmányaik folytathatása céljából leendő anyagi segélyezése.

IV. *Vagyona.*

Az alap kezdő vagyonát képezik az egyesület kezelésében volt

1. Dusócky Károlyné alapítvány, melynek összege az 1905. december hó 31-én kamatos-kamataival együtt	237 kor. 48 fill.
2. Kálnay Nándor alapítványa, melynek összege az 1905. december hó 31-én kamatos-kamataival együtt	194 kor. 32 fill.
3. Magyar József volt egyesületi elnöknek nh. Somlyay József emlékezetére felajánlott	30 kor. — „
4. továbbá Romhányi Sándor egyes. tagnak adománya és végül	5 kor. — „
5. az egyesület segélyalapja javára 1906. február 1-én rendezett táncvigalom 526 k. 27. f. tiszta jövedelmének 25%-a	133 kor. 61 fill.
Összesen:	600 kor. 41 fill.

melyeket az egyesület az 1906. évi április hó 7-iki, illetőleg a június 7-iki közgyűlés egyhangú határozatával s Kálnay Nándor alapítványozó hozzájárulásával az árvaalaphoz csatolt.

V. *Gyarapítása.*

Az alap gyarapítására szolgálnak:

1. önkéntes adományok, esetleg hagyatékok;
2. az egyesület által kifejezetten erre a célra rendezett hangversenyek, táncvigalmak stb. tiszta jövedelme;
3. az egyesületi segélyalap javára rendezett hangversenyek, táncvigalmak stb. tiszta jövedelmének 25%-a;
4. mindennemű előre nem látott és nem várt jövedelmek és bevételi fölöslegek 25%-a;
5. a tőke után befolyó kamatjövedelmek.

VI. *Az alap sérthetetlensége.*

Az egyesület az árvaalap jövedelmét mindaddig tőkésíti és sértetlenül fenntartja, amig az 4000, szóval négyezer koronára nem növekszik.

VII. *Kamatainak felhasználása.*

Ha az alap a 4000 korona összeget elérte, annak évi kamataiból elhalt egyesületi tagok árvái nyerhetnekiskolai tanulmányaik elősegítése céljából 60—60 koronasegélyt.

A föl nem használt kamatok az alap növelése céljából mindenkor a tőkéhez csatolandók.

VIII. *A segélyezés módja.*

1. Az árvaalap rendelkezésre álló kamataiból csakis oly árvák nyerhetnek segélyt, kiknek egyrészt szülői az egyesülettel szemben vállalt kötelezettségöknek életükben eleget tettek, másrészt, akik iskolai bizonyítványukkal kimutatják, hogy tanulmányaikat sikeresen folytatják s a kikre nézve — a nagyszámú családtagok következtében — a segélyezés teljesen megokolt.

2. Az árvaalapból évenkint annyi 60 koronás segélydíj osztható ki, a hányat az árvaalap rendelkezésre álló kamatai kiosztani megengednek.

3. A segélydíjak odaitélésénél előnyben részesítendők az oly árvák, kiknek szülői az egyesület felvirágoztatása körül kiváló érdemeket szereztek.

4. A segélydíjra igényt tartók az iskolai bizonyítvánnyal vagy annak másolatával felszerelt bélyegtelen folyamodványaikat az egyesületi elnökséghez mindig szeptember 15-éig kötelesek benyujtani.

5. A beérkezett folyamodványok, illetőleg a segélydíjak kiosztása fölött az egyesületi választmány javaslatára mindenkor az őszi közgyűlés határoz.

XI. *Az alap kezelése.*

A Budapesti (budai) Tanítóegyesület árvaalapját az egyesület mindenkori pénztárosa, az egyesületi temetkezési és magánalaptól elkülönítve kezeli, a ki az alap állagáról, jövedelmei s esetleges kiadásairól külön könyvet vezet s az alap állapotáról az egyesület zárószámadásainak beterjesztésével kapcsolatosan a tisztújító közgyülésnek jelentést tesz.

A pénztáros kezelési eljárásának ellenőrzését az egyesületi ellenőr gyakorolja.

Az alapkezelő pénztáros köteles az alap pénzeinek biztos és gyümölcsöző elhelyezéséről gondoskodni.

Az alap zárószámadásait az egyesületi vagyon felülvizsgálására a tisztújító közgyűlésen megválasztott számvizsgáló bizottság vizsgálja felül, s tapasztalatairól a választmánynak, illetőleg a közgyűlésnek jelentést tesz.

A számvizsgáló bizottság az alap kezelését évközben is bármikor megvizsgálhatja.

X. *Záró határozatok.*

Az egyesületi árvaalap szabályzatának módosítását, avagy az alap megszüntetését csakis az évi tisztújító közgyűlés határozhatja el, ehhez azonban az egyesületi tagok legalább egyharmadának a jelenléte szükséges.

Az árvaalap megszüntetése vagy feloszlatása esetén annak összes vagyona az egyesület temetkezési alapjához csatolandó.

Megállapíttatott a „Budapesti (budai) Tanítóegyesület"-nek 1906. junius hó 7-én tartott közgyűlésében.

Koncsek Lajos, s. k. elnök. *Witkowsky Sándor*, s. k. főjegyző.

Csak egy virágszálat!

— Ajánlva minden jó szivnek. —

Csak egy virágszálat! — ezzel a kérelemmel kopogtat be a József kir. herceg Szanatorium Egyesület a kegyelet ünnepe előtt sok magyar hajlékba, ahol szeretet és irgalom lakozik. Egy virágszálat kér abból a koszorúból, melyet szeretteink sirjára akarunk tenni a temetők ünnepén. Kéri ezt a virágszálat annak a halottnak kegyeletes emlékére, akitől a virágszálat elvonjuk. És kéri ezt a virágszálat a legborzalmasabb betegség ellen való küzdelemre.

79.723 ember halt meg a mult esztendőben tüdővészben. Java olyan korban, mikor kenyeret keresett, java olyan korban, mikor özvegyeket és árvákat hagyott. Ha a társadalom megértené a kegyelet legszebb tanusítását célzó segélykiáltást és tényleg minden koszorúból csak egy virágszálat elvonnának azoknak a biztos halálból való kiragadására, akiket az idején alkalmazott gyógyítással meg lehet menteni, — a tüdővész nem lenne az a borzalmas nemzeti csapás, ami ma.

Szeretnénk a lelkesítésnek legmesszebb hangzó harsonájába fujni. Szeretnénk, ha hirlapirói tollunk, melyet egy mélyen átérzett igaz érzés vezet, fölrázná a társadalmat, hogy még ilyen jelszó nem hangzott el hazánkban, hogy ezt a jelszót meg kell érteni, amelyért mindenkinek legyen bár javakban gazdag, legyen bár szegény, imádja Istenét bármiként, — lelkesednie kell.

Annak a jelszónak, mely csak egy virágszálat kér a tüdőbetegek megmentésére, el kell foglalnia százezrek szivét. A baj oly rettenetes, a segítség oly nagy anyagi erőt föltételez, hogy célt csak akkor érhetünk el, ha millió sir koszorújából ajánltuk föl a virágszálat, ha millió siron egy mécscsel kevesebbet gyujtottunk föl s ez az egy virágszál, ez az egy mécses a tüdőbetegek gyógyítására ömlik mind.

A József kir. herceg Szanatorium Egyesület most építi első népszanatoriumát. Száz beteget fognak az ország *minden tájáról* a jövő év márczius havától fölvenni s mivel a szanatoriumi kezelés három hónapot igényel, már ebben az első népszanatoriumban évenként *négyszaz veszendő, halállal eljegyzett embert fognak megmenteni.* De ha millió siron hiányozni fogna az az egy virágszál (amely hiány pedig legjobban tanusítaná kegyeletünket), akkor már nemcsak az első népszanatorium még hiányzó tőkéje volna együtt, de már tavaszszal új gyógyítóházakat lehetne tervezni és építeni és rövidesen, csak a társadalomba menjen bele élő hitként az egy virágszál fölajánlásának poetikus eszméje, — minden vidéknek megépítheti az agilis egyesület a maga népszanatoriumát.

Ha meggondoljuk, hogy már az első népszanatoriumban minden vidékről fognak fölvenni betegeket, tehát tőlünk is, akkor az irgalomadományokat nem fogják megtagadni. Vezessen minden embert az a gondolat, hogy a maga adományával hozzájárul emberek életének megmentéséhez.

Hogy idején alkalmazott szakszerű gyógyítással a tüdőbetegség gyógyítható, — azt Németország példája igazolja, a hol szanatoriumok létesítése óta 25%-kal kevesebb a tüdőbetegek halálozása. Nincs helye annak a fatális közönynek, melylyel a szörnyű veszedelem pusztitását nézzük. Mennyi könny, mennyi gyász van azokért, a kiket e kór elsorvasztott; mennyit meg lehetett volna menteni azok közül, a kiket gyászolunk. Nyissa meg szivét mindenki kegyeletének és ne sajnálja azt az egy virágszálat s azt az egy mécsest, a veszendő emberekért való nemes fölbuzdulása lesz az az égbeszálló ima, mely levezekli minden földi gyarlóságunkat. Meggyászolt halottunk ott fönn a magasban kedvesen veszi majd áldozatunkat. A kegyelet koszorújából a tüdőbetegeknek fölajánlott hiányzó virágszálat találja a legszebbnek, mert áldást, boldogságot fakaszt, mely könnyet törül le, az árvaságnak, az elhagyottságnak keserű könnyeit.

Az első népszanatorium Gyulán, a lugosszerű erdőben épül.

Előbb a helyet orvosi szempontból Kuthy Dezső úr, az Erzsébet-szanatorium igazgató-főorvosa és Tauszk Ferencz dr. egyetemi tanár urak megtekintették és a célra alkalmasnak találták. A szanatorium 700,000 korona költséggel épül, a higienia legnagyobb követelése szerint. A terveket a zsenialis és annyira gyászolt tervező, Czigler Győző készítette s a szakemberek tetszését annál inkább megnyerte, mert a férfi és női betegek külön helyeztettek el. Az egyesület rövid négy évi fennállása után gyüjtötte össze az építési tőkét, legnagyobb részét egy év óta, mióta az egész országra kiterjedő egyesület lett. Tagjai meghuszszorozódtak (ma 7000 tagja van) és mivel a társadalom áldozatkészsége jóformán csak egy éve van vele, föltehető, hogy a *közelebbi négy évben már több gyógyítóintézményt* létesít, annál inkább, mert a jövendőben az olcsóbb francia rendszerű dispansereket akarja építeni.

Ha pedig föltételezzük (pedig föltételeznünk kell), hogy a társadalom megérti a segélykiáltást és a halottak napi koszorújából elküldi a szegénysorsú tüdőbetegeknek azt az esengve kért egy virágszálat, — akkor bizvást elmondható, hogy megsokasodik hazánkban a népszanatoriumok száma és a társadalom az embermentés terén nagyot, Istennek tetszőt tett. Értse meg minden jó szív ezt a segélykiáltást.

Az egyesület a *legnagyobb nyilvánossággal fogja a gyüjtést végezni.* Hirlapilag nyugtázza az adományokat s lapjában, a Szanatoriumi Lapokban, minden adományt tételenként elismer, felhasználása módjáról pedig tájékoztatni fogja a közönséget. Azt akarja, hogy teljes bizalommal, a legnemesebb ügynek, nemzetünk egy fájó sebét hegesztve, adhassa oda a maga egy virágszálát.

Boldogok leszünk, ha jelszavunk varázsos módon terjed szét, ha a nagy célt megérti a mi közönségünk.

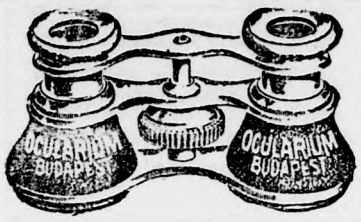

OCULARIUM

Telefon 86—28.

BUDAPEST, KOSSUTH LAJOS-UTCA 15, FÉLEMELET.

Megfelelő szemüvegek **ingyenes** orvosi rendelése, naponta 9-től 7-ig Márkus dr. úr vezetése alatt. — Szemüvegek és orrcsiptetők 3 koronától feljebb,

A legjobb kalapok és úri divatcikkek

finom kivitelben és jutányos árakban

LUKÁCS ARNOLD

céget ajánlják

Budapesten, Kecskeméti-utca 7. sz.

Angol kemény-kalap 5 koronától. Legjobb puha-kalap 4 koronától. A cég különlegessége: Teljes úri kelengyék 75 koronától kezdve. Tanitók és tanároknak 10% engedmény, havi részletfizetésre is.

Stiller Ignác

kárpitos-mester és bútorkereskedő.

Ajánlja a legjobb és legolcsóbb saját készitményü asztalos- és kárpitos-bútorokat.

Budapest, VII., Garay-utca 44.

Tanitók és tanárok árkedvezményben részesülnek.

Telefon 92-52.

Hammond-Irógép

a világot bámulatba ejti!

Kizárólagos elárusitók: FARAGÓ TESTVÉREK Budapest, V., Arany János-utca 8.

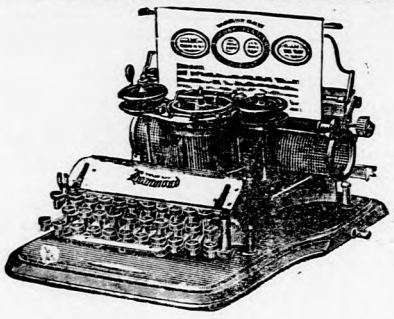

Hábel Mátyás Géza

Kitüntetve a Ferencz József koronázási jubileumi ösztöndíjjal 1898-ban.

Kitüntetve arany okmánnyal az 1905-ik évi budapest kiállitáson

üvegtechnikai intézete

a kir. tudományegyetem stb. szállitója

Budapest, Amazon-utca 13 sz.

(szemben az állatorvosi főiskolával).

KÉSZIT ÉS SZÁLLIT: mindennemű chemiai és fizikai taneszközöket előadási és búvárkodási célokra,

teljes laboratoriumok berendezését,

népiskolai alapfelszereléseket, vegyszereket.

◇◇◇

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Marx és Mérei

tudományos műszerek gyára

Budapest, VI. ker., Aradi-utca 60. sz.

Telefon 21-06.

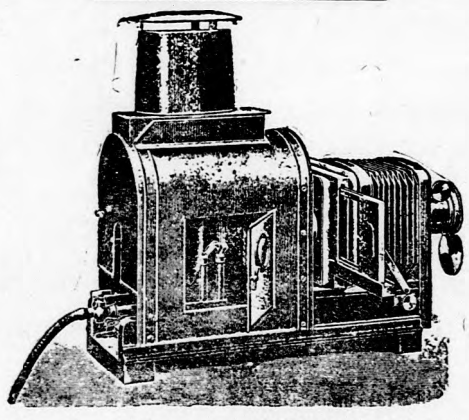

Gyártanak mindennemű FIZIKAI, KÉMIAI és GEOMETRIAI ESZKÖZÖKET. Teljes népiskolai, fizikai és kémiai felszerelések.

Vetitőgépek 150 koronától 3000 koronáig.

Árjegyzékek és költségvetések díjtalanul és bérmentve.

Diszoklevél új ipar meghonositásáért és versenyképességért.

Legtökéletesebb gyermekápoló-szerek a VÖRÖS KERESZT

BABY Créme { 1 tégely ... 1 kor. 40 fillér. 1 tubus ... — kor. 70 fillér. Hintőpor 1 doboz... — kor. 70 fillér. Szappan 1 darab ... — kor. 70 fillér.

Vörös Kereszt gyógyszertár

CONTRATUSSIN BAYER biztos hatásu szer szamárhurut, gégefő és bronchial-catarrhus ellen. Egy palack 1 kor. 40 fillér. 2 korona beküldése után bérmentve küldi az egyedüli készitő Budapesten, VI., Andrássy-ut 84. sz. Kapható minden gyógyszertárban.

Népnevelők Könyvtára.

A „Magyar Tanítók Otthoná"-nak tulajdona.

Szerkeszti: PERES SÁNDOR.

A „Népnevelők Könyvtárá"-ban eddig megjelent:

Füzet		Korona
1.	**Komáromy L.** Fáy András mint paedagogus	1
2.	**Schön J.** A szocializmus ismertetése	1
3.	**Somogyi G.** Nagy-Britannia közoktatásügye	1
4.	**Kőrösi H.** Paedagogiai Kalauz	1
5.	**Pacséri K. dr.** Quintilianus és Plutarchos	1
6.	**Peres S.** A beszéd- és értelemgyakorlatokról	1
7—9.	**Pethes J.** Gyermekpsychologia	3
10.	**Mosdóssy I.** Félszegségek a nevelésben	1
11.	**Ribot—Dáni.** Az emlékezet betegségei	1
12.	**Geőcze S.** Az akarat nevelése	1
13—14.	**Krausz S.** Herbart-Rein didaktikája	2
15—16.	**Ember J.** Apró emberek tudománya	2
17.	**Scossa D.** Tanulmányútam	1
18.	**Gönczi F.** A gazdasági ismétlő iskolák	1
19.	**Péterffy S.** Francke Ágost	1
20—21.	**Stepanko A.** Vezérkönyv a testgyakorlathoz	2
22—23.	**Dreisziger F.** A népiskolai történet-tanítás módszeréről	2
24.	**Mosdóssy I.** Eszmény a népiskolában	1
25.	**Somogyi B.** A francia népoktatás jelene	1
26.	**Dőri S. Zs.** Tanulmányok a paedagogiai lélektan köréből	1
27.	**Kiss Áron dr.** Losontzi István életrajza	1
28.	**Köveskuti J.** Az énektanítás módszere	1

KAPHATÓK:

LAMPEL RÓBERT KÖNYVKERESKEDÉSE

(Wodianer F. és Fiai) részvénytársaságnál

Budapest, Andrássy-út 21. szám és minden könyvkereskedésben.

FIGYELEM!!

Kiss Ernő és Társa

BUDAPEST,

VII., Erzsébet körút 17.

Különlegességi üzlet:

Slöjd szerszám és fölszerelések és **fábaégetési** kellékekben.

Fafaragászati, szobrász, mintázó és **lombfűrészeti** szerszámok és különlegességek.

Asztalos, esztergályos, könyvkötő, **lakatos,** bognár, kádár, stb. szerszámok.

Butorvasalás és **veretek. Épületvasalások. Háztartási cikkek. Korcsolyák.**

E lapra való hivatkozással tessék árjegyzéket kérni

RŐSER JÁNOS

nyilvános tan- és nevelő-intézete

Budapesten, VI. ker., Aradi-utca 10. sz.

Ezen intézet alapittatott 1853-ban. Eddigi tanulók száma 17389. Magában foglalja: **a nevelő-internátust,** melyben vidéki családok fiai teljes ellátást, felügyeletet és nevelést nyernek; **a felső kereskedelmi iskolát,** melynek záróbizonyítványai az *egyévi katonai szolgálatra* jogosítanak; **a polgári iskolát,** mely egyenjogú és egyenrangú az állami és községi iskolákkal. Értesítést küld és felvilágosítást ad az igazgató

Rőser János Budapest, VI., Aradi-utca 10.

Kapható minden papir- és iskolaszer-kereskedésben, árjegyzékkel kivánatra szivesen szolgál MOIRET F. ÖDÖN Budapest, V., Váci-út 74.

Hirdetéseket felvesz a kiadóhivatal Budapest, VII., Ovoda-u. 22. I. 9.

Magyar nyelven az első nagy kézi atlasz a művelt közönség használatára.

Tessék árjegyzéket kérni!

A tudományos művek és napilapok olvasásánál s a napikérdések tárgyalásánál nélkülözhetetlen segédeszköz.

Teljes földrajzi atlasz

a nagy közönség használatára.

Tervezte és rajzolta: KOGUTOWICZ MANÓ.

TARTALMA: 68 kilenc-szinnyomású fő- és számos melléktérkép. A térképek nagysága 45 × 32 és 37 × 32, részben 54 × 32 cm.; az atlasz külső nagysága 32 × 22 cm.

Bolti ára díszkötésben 10 korona.

Hozzá való földrajzi kézikönyv Dr. Czirbusz Gézától, 234 illusztrációval **egész vászonkötésben 6 korona.**

A magyar földrajzi intézet részvénytársaság kiadása Budapest V, Rudolf-rakpart 8. sz.

Ugyanott legujabban megjelent:

Magyarország vármegyéinek kézi atlasza. 65 térkép. — Bolti ára díszkötésben **30 korona.**

Mindkét atlasz havi 4 koronás részlet fizetés mellett is megrendelhető.

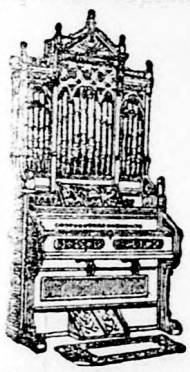

Reményi Mihály

műhegedű-készítő,
a m. kir. zeneakadémia szállítója

Budapest, VI., Király-utca 58.

Ajánlja dús raktárát valódi olasz, francia, angol, német és magyar mesterhegedűk, gordonkák és vonókban, legújabb hegedüalakú tokok szolid, finom kivitelben. Gyanták, álltartók, hangjegyállványok a legcélszerűbb formákban.

Quinttiszta és tartós hangverseny-húrok,

melyeket a legnagyobb művészek, mint *Hubay, Burmester, Grünfeld, Arányi, Geyer Stefi, Vecsey, Földesy, Bürger* tanár urak hangversenyeiken használnak előszeretettel.

SPECIALISTA

vonós-hangszerek készítésében és javításában.

Hangfokozó gerenda, melynek bármely hegedűbe vagy gordonkába alkalmazása által sokkal jobb, erősebb, szebb és kellemesebb hangja lesz. Sikerért kezesség minden egyes hangszernél. Régi hangszerek vétele és eladása a legmagasabb árakig.

Uj és régi zongorák, továbbá pianinók nagy raktára.

Képes árjegyzék minden hangszerről külön-külön kérendő.

A „Népnevelők Lapjá"-ra hivatkozva 10% engedmény.

A legjobb fogtisztító szer a Dr. EGGER-féle

chlorkáli-fogpaszta.

A fogat gyökeresen tisztítja és fehéríti.
A fog zománcát nem bántja.
A fog husát erősíti.
A fog szuvasodását megakadályozza.
A szájüreget fertőtleníti és szagtalanítja.

Egy tubus ára 70 fillér.

Fő-raktár: **Gyógyszertár a Nádorhoz.**

Budapest, VI., Váci-körút 17.

Orgona-Harmoniumok.

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

STOWASSER J.

cs. és kir. udv. hangszergyáros, a m. kir. zeneakadémia, szinházak, művészek stb. szállitója

Első magyar, villamos erőre berendezett, hangszergyár

Budapest, II. ker., Lánchid-utca 5. szám.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes **húros-, vonós- és fuvó-hangszereit,** szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

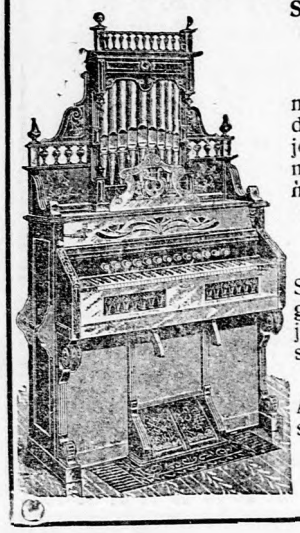

Specialista vonós hangszerek készítésében és javításában.

Hangfokozó-gerenda

mely által bármely hegedű, gordonka, beleillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe **hangfokozó gerenda** 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyári raktár.

Saját találmányú (Rákóczi) **Tárogató**; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes soló hangszerré általam konstruáltatott. Iskolával 30 frttól feljebb.

Árjegyzék minden egyes hangszerről külön kivánatra bérmentve küldetik.

Kivitel nagyban és kicsinyben.

Személy hitel!

Kezes és kezes nélkül katonatisztek-, papok-, lelkészek-, udvari-, állami-, megyei- és magántisztviselők, tanitók, kereskedők, iparosok, **nyugdijjogosult hölgyek, kereskedelmi alkalmazottak** és magánosoknak $^1/_4$—25 évig terjedő időre heti, havi, $^1/_4$—$^1/_2$ és egész évi tőkekamat törlesztéssel!

Különlegesség: A páris-bécsi enquéte értelmében tőkésitjük a jövedelmet.

4%! 4%! 4%! 4%!

Jelzálog hitel! 300 koronától feljebb I. II. és **III. helyre** földek-, városi-, és vidéki-házak, nyaralók, **gyárak, fürdőépületek, malmok, ásványviz és egyébb források és kőbányákra,** a becsérték $^3/_4$ részéig.

Építési hitel! épitésfélben lévő ingatlanokra **2—3 részletben,** oly arányban, a mily arányban az épitkezés előre haladt!

Bank- és magánadósságok convertálása!

Váltó- és tárcahitel! Viszleszámitolás kereskedőknek!

Előnyösen! **Solid** alapon és **gyorsan** eszközöljük mindezen fenti müveleteket, elsőrangu intézetek által.

Elsőrendü ajánlatok!

Kérjen prospectust!
Válaszbélyeg melléklendő!

Meller L. Egyed

BUDAPEST,

V., Koháry-utca 19/B.

HORÁNSZKY JÁNOS állat-präparator és tanszerkészitő

Budapest, IV. ker., Kossuth Lajos-utca 16. sz.

Állatok, madarak tömése, valamint iskolák részére mindenféle állat, madár, növény és minden präparatori tanszerek nagy raktáramból legolcsóbban kaphatók.

Árjegyzék tanszerekről és állattömésről ingyen és bérmentve.

ORSZÁGH SÁNDOR

cs. és kir. udv. szállitó ✻ orgona- és harmonium-gyáros

RÁKOS-PALOTA (Budapest mellett).

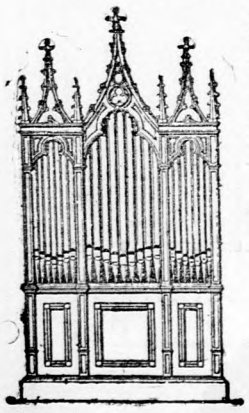

Az 1885. évi kiállításon „nagy dészoklevéllel" és „Ferenc József lovagrenddel", az 1904. évi veszprémi kiállításon arany éremmel kitüntetve, azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés. **Készít kellemes és tömörhangú, legjobb és legújabb rendszerű orgonákat.** Elvállal javításokat és átalakításokat. Kisebb orgonák készletben vannak. Szolid munka és jutányos árak. Az orgonák jóságát mi sem bizonyítja inkább, mint az, hogy a gyár alapítása óta 400-nál több orgona lett megrendelve és elkészítve.

Árjegyzék és részletes tervek kivánatra dijmentesen küldetik.

Nyomatott Neuwald Illés utódai könyvnyomdájában, Budapest, VII., Dohány-utca 44. szám.